

Izhaja v Trstu vsak
= petek popoldne =
Uredništvo in upravištvo
ulica Boschetto št. 5. II. nad.
= Telefon št. 1570 =

Delavski List

Posamezna številka
= 6 vin. =
Inserati po dogovoru.
Naročnina za celo leto
4.20 K., pol leta 2.10 K.,
četrt leta 1.05 K. - Ino-
zemstvo več poština.

Glasilo slovenskih socialistov na Primorskem.

Slovensko in italijansko vseučilišče.

Dejstvo, da ni vseeno kaj poreče jugo-slovenska socialnodemokratska stranka pri vprašanju slovenskega vseučilišča in pri določitvi mesta za sedež tega vseučilišča je, da sedi v državnem zboru 89 socialističnih poslancev, ki bodo v trenutku, ko se bo o tem sklepalo, zavzemali stališče, ki ga bo zavzela naša stranka in nikakor ne stališča, ki ga bodo zavzemali meščansko-narodni zastopniki. To velja — seveda — za slučaj, da bi se sklepalo o tem že sedaj, ko nimamo Slovenci še nobenega socialističnega poslanca, kakor tudi da bi se o tem sklepalo šele takrat, kadar bo sedel, ali pa bodo sedeli v državnem zboru tudi zastopniki jugoslovanske socialne demokracije. Število socialističnih poslancev v državnem zboru je tako, da bi bilo pri glasovanju o tem vprašanju že sedaj odločilno. Razven tega so prišli socialistični poslanci s svojimi resnimi nastopi in s svojo železno voljo do dela, v parlamentu do tolikega upliva, kakoršnega si ni znala priboriti na tako plemenit način dosedaj še nobena druga stranka. Njih nastop za ugodno ali neugodno rešitev vprašanja, ne bi bil tedaj tudi zaradi tega brez pomena. Ako tedaj pomislimo, da je nastop socialističnih poslancev v državnem zboru pri tem odvisen od stališča, ki ga pri tem zavzema jugoslovanska socialistična stranka, pridemo do logičnega sklepa, da je bagateliziranje naše stranke strani narodnih voditeljev v trenutku, ko se ve, da se brez socialističnih poslancev vprašanja ne more za nas ugodno rešiti, neumno in brezpomembno, ker je iz goriškega razvidno, da ni vseeno, kaj mi porečemo pri tem vprašanju in ker ni za stvar ne koristno ne škodljivo. Najmanj pa potrebno. Da se zaradi takega bagateliziranja naša stranka ne bo dala zavesti na napačno pota je čisto umljivo.

Da smo mi za slovensko vseučilišče, je dejstvo o katerem ni treba razpravljati. Odkrito povedano, meni se zdi naravnost smešno, ko čitam včasih v kakem narodnem listu članek, kjer nam rodoljub na dolgo in široko pripoveduje, zakaj bi morali biti mi za slovenske ljudske, srednje in višje šole. Za nas je stvar pač čisto enostavna. Brez poduka, brez šol ni izobrazbe; brez izobrazbe ni napredka, ni kulture in ni razumevanja velikih idej med katere spada tudi socialistična. Ako tedaj tudi abstrahiramo od vseh drugih naravnih vzrokov, ki govore za slovenske ljudske, srednje in višje šole — o katerih vzrokih bomo govorili pozneje — moramo biti mi socialisti, demokratje za šolstvo že takorekoč iz strankarskega stališča, skorej bi rekli iz strankarskega egoizma. Kjer ni izobrazbe ni niti socialne-demokracije. Kjer in izobra-

ženega delavstva, tam se s socialističnimi idejami ne opravi ničesar. Kjer je delavstvo najbolj izobrazeno, tam je socialna demokracija najmočnejša. Mi moramo tedaj biti za šolstvo, ker brez izobrazbe ne bi mogli niti živeti. Tudi iz samega strankarskega stališča smo mi lahko za to, da se da vzkemu narodu šole z učenim jezikom, ki ga narod razume. V tistem trenutku, ko se bo dalo vsakemu narodu vse kar mu gre po pravici, bodo nehali narodni boji. Tedaj se bo začelo ljudstvo nekoliko bolj zanimati za socialna vprašanja, tedaj za socializem. Da smo mi tudi za slovensko vseučilišče ni tedaj nobenega dvoma in ga tudi ne more biti.

Nekoliko bolj zamotano je vprašanje v katerem mestu naj bo sedež slovenskega vseučilišča. Za slovenske narodnjake je — kakor se vidi iz dosedanjih njihovih nastopov — stvar zelo lahka. Posebno enostavno razpravljajo o tem tržaški narodni voditelji. Zahtevejo slovensko vseučilišče v Ljubljani s pogojem, da se ne da Italijanom vseučilišča v Trstu. V slučaju da se da Italijanom vseučilišče v Trstu zahtevajo pa mesto vseučilišča v Ljubljani, slovenske paralele na italijanskem vseučilišču. Da se s takim stališčem ne more strinjati naša stranka je stvar popolnoma naravna. V trenutku ko so narodni voditelji zavzeli to stališče, so naredili iz čisto kulturnega politično vprašanje. Da pa mi ne moremo in da ne bomo niti dovoliti, da bi se iz kulturnih vprašanj delala politična vprašanja izvira iz dejstva, da se ravno vsled vmešavanja politike v kulturna vprašanja, zavlačuje rešitev poslednjih.

Dalje prih.

Polemika z liberalci.

I.

Polemika z liberalci in zlasti z goriškimi je dosti neplodna. Težko, da se kje najde koncentrirane toliko napihnjenosti in ošabnosti in nevednosti, kakor med temi politikarji. Da je to resnično, izhaja iz dejstva, da rabijo v svojem političnem boju proti nasprotnikom zelo čudne argumente, izmed katerih se nam zdi najgrši — denunciacija. Ovajati celo srednješolsko mladino, se nam zdi najsmotnejše sredstvo v političnem boju in goriški liberalci ne zametujejo niti tega! Dostojni zaradi tega niso postali, četudi so izobraženi akademično. Pečat denuncianstva jim ostane vžgan na čelo za dolgo...

Da je pa nevednost goriških liberalcev res velika, hočemo dokazati.

Že iz tega spozna vsak razsoden človek, kako omejeni so goriški liberalci, ker vodijo samo oseben boj. Če delajo klerikalci enako, jih zadeva tudi isto očitjanje.

ki storjen bil od gladkih diplomatov je v kabinetih; ki na zemljevidih profesorji so kázali ga nam in ki kot vsak drug zemljepisni pojem se jutri lahko skrči ali zraste — po tem, če padlo kje je na bojišču V morilni bitvi, ki do nje nam nič ni, več mladih bitij z te strani al z one!

Ponosa nisem našel v zgodovini, sanjači kjer pobožni v praznoverju na zemljo padajo, bijó se v prsa, da tudi Čehi so: ne; kot povsodi, povest i naša — vrsta strašnih činov, od nas storjenih in od nas prestrih; ljudi ničvrednih, razdivjani strasti, izdajstev, suženjstva, krivice; bili so tudi dnovi svetli, ki so žvenketajoč denar vsakdanjih fraz zdaj zvitežem postali, kot povsodi.

Ponosem nisem niti na dni naše.

Od drugih boljši nismo mi.

Površni, plitvi smo, kjer moč je, tilnik se vkloni suženjsko, zato ponižnim smo zli gospodje. Hlastavo sebični, vznrtljivo blazni, smešni smo v napuhu in maloduni v ogorčenju praznem.

Načelnega boja, boja za ideje na Goriškem še ni in ga ni bilo. Niti dr. Mahnič ni imel moči, da bi bil prisilil svoje nasprotnike, ki danes stoje za „Gorico“ ali za „Sočo“, do takega odločilnega boja. — Vse, kar se sedaj imenuje „političen boj“ na Goriškem med klerikalci in liberalci, nima mnogo večjega pomena, nego lokalni politični boji po vaseh, kjer se gre za županski stoliček temu ali onemu magnatu. Načela se nič ne premenijo, ako sedi na županskem stoleu v taki vasi Peter ali Pavel. In ravno tako bi bilo vse eno, ali sedi na Goriškem v deželni odboru dr. Gregorčič ali A. Gabršček.

Prvi bi novih načel ne uvajal, ker drugih nima nego klerikalna, — in ta itak vladajo danes na Goriškem. Drugi bi novih načel ne uvajal, ker jih nima; pardon — o volitvah jih ima, a takrat so ravnotako klerikalna kakor dr. Gregorčičeva. In vsa liberalna stranka je takšna, kakršen je njen voditelj — brez načel. Načelna njih politika torej ne more biti.

Zato mora politika in polemika z goriškimi liberalci postati osebna. In takšna je dandanes. Zavoljo liberalne nevednosti. Mislijo namreč liberalci, da če mučijo in onemogočijo nositelja in propagatorja kakšne ideje, da s tem ugonobijo idejo samo.

Konkretno povedano (zavoljo omejenosti liberalcev govorim prav nazorno) Dr. Tuma agitira za socialno demokratske ideje na Goriškem. Tla so tukaj zrela zanje kot le kje. Liberalcem, ki itak že nimajo med ljudstvom nikjer več tal, ampak le še pri taroku v kavarni, seveda to ni všeč. Radi bi dr. Tuma onemogočili. Poslužujejo se vseh sredstev v to svrhu. In mislijo, da bi s tem ubili tudi socialistično idejo na Goriškem. Naivnost! Saj ideje ne zoriijo samo v osehah — ideje so dane v razmerah, v katerih živimo. Če jih ne vzbudi jeden, jih vzdrami drugi. Ni treba, da bi bil ravno akademik — glejte Ivana Mermolja!

Naj si torej liberalci dajo dopovedati, da socializma na Goriškem ne končajo, tudi če bi dr. Tume ne bilo. S svojim pustim negativnim delom še celo nič ne opravijo nasproti neumorni akciji.

Mi socialisti smo mnenja; nismo zato socialisti, ker nam je všeč ta ali ona oseba, ki tudi zastopa naša načela; ampak mi smo socialisti vsled tega, ker prepričanje tako velevala. Mi tudi nismo bili narejeni za socialiste, ampak mi smo socialisti postali, sami iz sebe in iz razmer, v katerih smo živeli in živimo.

Liberalci mislijo seveda drugače, da je vse, kar je liberalnega na Goriškem odvisno od osebe Gabrščekove, kar je klerikalnega, od osebe dr. Gregorčiča in kar je socialnodemokratskega ob osebe dr. Tume. Čeprav to ni resnično in pametno, vendar le v tem najdemo pravi vir osebnega boja

Sleparje imamo, bedake, lumpe, trgovce tudi s češkim rodoljubjem, in par ljudi, poštenih in odkritih — vse to ima vsled vsak drugi narod — bogovi, naj ponos odtod izvira?

Ne, nisem domoljub in domovine ne ljubim, nimam, ne poznam, ne vem ni zakaj naj ljubim jo.

Sem Čeh, kot lahko bi bil Nemeč, al Grk, cigan al pa zamorec, če bi drugje se bil rodil. In čestvo moje življenja mojega je del, ki čutim ga ne kot slast, razkošje, a kot resno dolžnost vrojeno. V meni dom je moj, in po modi dnevni ga ne bom pobarval, pristrigel na povelje ne nikogar; ne vzemó mi ga; on živel bode, ko cvetla trava bo nad grobom mojim, nadalje v drugih dušah — če zaidé v njih, mrtev bo, kot pel je Kollár stari.

Če delam zanjga, je tedaj to delo za čestvo, kakor jaz ga čutim v sebi.

In če kdaj nanje bom ponosen, bodem ponosen na življenje svoje le...

Dr. Ant. Dermota.

(Iz knjige „Golgatha“).

v goriškem političnem življenju. In v tem tiči vzrok, da je to življenje tako umazano; v tem se dobi pojasnilo, zakaj se liberalci ne strašijo rabiti celo taka sredstva, kot je oradstvo politično indiferentne mladine!

Iz tega je tedaj jasno, da socialni demokratje na Goriškem ne delajo za nobeno osebo niti na ljubo nobeni osebi, marveč da razširjajo socialistične ideje in nič drugega. Nam je socializem nad osebami. Zato je vse hujškanje proti dru. Tumi od liberalne strani neuspešno.

II.

Če se pri razširjanju socializma in socialističnih idej hoče objektivno pravično nastopati, je treba, da se ne samo klerikalizem, marveč tudi goriški liberalizem pokaže v isti nagoti, v kakršni živi.

Ako za nagoto liberalizma potem kdo dela odgovorne socialiste, je to v istini bedasto. Gotovo je, da socialisti napram liberalizmu ne bodo poznali tistega lepega krščanskega dela usmiljenja: nage oblačiti; saj tudi sebični liberalizem ne pozna napram socialistom krščanskega pravila: lačne nasititi, ampak bi jih najraje izstradal — ne samo politično tudi gmotno. Naj se torej liberalizem — po svojem lastnem temeljnem načelu: vsak je svoje sreče kovač — oblači sam, kakor ve in zna, in skriva svoj nagec. Dokler bo pa nag, socialisti ljudem ne bomo govorili, da je oblečen.

Zakaj da socialistom ni mogoče iti za liberalce v boj, smo pred meseci že razpravljali v tem listu. (Gl. članke: Mi in liberalizem). Danes lahko rečemo, da ostajamo pri vsem, kar smo takrat pisali. Če hočemo dokazati, kako prav smo imeli trditi, da liberalizem ni zanesljiv bojovník v vojski zoper klerikalizem, lahko pokažemo samo na sramotni kompromis na Kranjskem. Pa tudi na Štajerskem so iskali naprednjaki kompromisa s klerikalci. Ampak zakaj tako daleč: saj „Soča“ sama v svoji denuncijantski 145. številki pravi, da se hoče za „boljši čas goriških Slovencev boriti združeno“, češ, da po njeni (Sočini) poti se hoče spore zravnati. Torej tudi „Soča“ koprne po kompromisu s klerikalci. Na skupna pota!

Čemu bi se socialisti bratili s tako „stranko“, ki je obupala sama nad seboj, ki si hoče podaljšati še tisto malo življenja, kar ga je v nji, s sramotnimi kompromisi?! In z denunciacijami seveda tudi!

Anahronistično bi bilo, če bi se danes navduševali še za liberalistične ideje v teoriji ali praksi. Po celem svetu, pri vseh civiliziranih narodih se kaže nad vse jasno, da je liberalizem opravljen v teoriji in praksi. Zgodovinsko dejstvo je danes liberalizem, pa nič drugega. Ali če hočete: ovira resničnega napredka je liberalizem. Kakor o celjskih grofih, poreče se tudi o liberalizmu: Grafen von Cilli sind gewesen, und nimmermehr!

Liberalizem je odgospodaril v državoslovnem oziru; zapustil nam je tu konstitucionalizem.

Liberalizem je odgospodaril v ekonomskem oziru; zapustil nam je svobodno konkurenco in kapitalistični gospodarski sistem, ki se ujeda sam od sebe.

Liberalizem je odgospodaril končno tudi na socialnem polju, kjer je obetal, da uvede harmonijo vseh interesov, a nam je zapustil le še večjo diferenciacijo stanov in interesov. In sedaj bi še rad tisto, kar je na tem in na gospodarskem polju sam ustvaril: razredne boje, prišil za nos socialni demokraciji!

Izkrtaka — kar na Slovenskem še miga po liberalno, so samo ostanki velikega svetovnega gibanja. Z ostanki pa se socializem noče hraniti; ostanki se pomečejo v korito ali pa pomandrajó!

Če očitata „Soča“ in njen akademični denunciant, da je sodr. Dermota pri svojem predavanju v Narodni prosveti „o individualizmu“ bil tendenciozen, tedaj konstatiramo, da je dr. Dermota pribil in dokazoval samo gori navedena tri dejstva o liberalizmu. Nič drugega. Da bi se bil izpodtikal v znanstvenem predavanju nad

J. S. Machar:

Taktat o domoljubju.

Kos sveta, kjer sem rastel, živel kot dete, deček svoja mlada leta z zaljubljenostjo prvo sladko glupo in z muko prvo in prevara kruto: v ravnini labski jedno belo mesto z gozdovi modrimi v obzoru daljnem, in z gradom starim in zarastlim parkom, in z mirnim trgov, s cerkvijo brez sloga, ki nizki stolp svoj dviga nad krajino, nad polja valovita, drevorede, nad znamenja nad križpotih, nad loge ob tihi reki, znane krog vasice — ta zemlje kos je vse, po čimer v mesta krščanih ulicah se toži srcu.

A pravzaprav po letih mladih mojih, ki tam sem živel jih, se toži mi... ker duša kraje te si čudno slika, po njih želi in hrepeni — in upa, da pomladí se, če se tja povrne...

Vem, da enako ljubil kraj bi drugi, če bi drugje mladost preživel svojo.

Ta dom je moj. Nič več. naučen nisem ta pojem zemljepisni obožavat.

sterilnim goriškim liberalizmom ali celo nad kakimi osebam, tega vendar ne sme nihče zahtevati od dr. Dermote!

In če se samo konstatiranje dejstev, priznanih od vsega sveta, le ne od goriških liberalcev, opisuje in podtika potem kot *tendenco*, tedaj to ni nič drugega, nego dokaz za trditev iz prvega članka — kako je goriški liberalizem omejen in naveden. To je ravnotako, kakor če kdo ki je zašel vpraša za pravo pot in se potem jezi nad tistim, ki mu jo pokaže.

Domače stvari.

Vsi plačevalci strankinega davka so vabljeni na velik zaupni shod ki bo v nedeljo dne 28. t. m. ob 10 uri zjutraj v Delavskem domu ul. Boschetto 5. II. nad. Sodrugi ki so dobili vabilo, naj isto tudi seboj prineso. Zaupnike se prosi da nareda za ta važen shod potrebno agitacijo.

Na delo!

Zveza pekovskih delavcev podružnica Trst vabi vse prijatelje in znanke na *družinski večer*, katerega priredi dne 24. decembra t. l. v Delavskem domu ulica Boschetto št. 5. I. Začetek točno ob 9. uri zvečer.

V Ljubljani je bil pretečeno soboto pri ožjih deželnozborskih volitvah v splošni kuriji izvoljen liberalci J. Turk. Dobil je 1833 glasov. Sodr. E. Kristan je dobil 1364 glasov. Vsekako častno število.

Dr. Josip Mandič, predsednik N. D. O. je namreč tudi "akademski" izobražen politik. Prav tako kakor dr. Rybař in dr. Slavik. Tudi nastopa po enakem receptu. Rybař in Slavik je, zaradi njegovega nastopa na shodu v "Nar. domu" dne 29. novembra t. l. odgovoril dr. Tuma. Mandiču ne bo sodr. Tuma odgovarjal. Ampak ker je iz njegovega govora vendarle razvidno za kako proketo neumne ima svoje potrpežljive poslušalce, in ker vemo da čitajo naš list tudi njegovi pristaši, je vsekakor vredno, da povemo tem, kako smešno nastopa Mandič takrat kadar se je samega sebe prepričal, da je bil njegov nastop najresnejši. Na tem shodu je Mandič zahteval kar kategorično, naj pusti dr. Tuma tržaške narodnjake pri miru. Mi sicer vemo, da se gospodje v narodnem domu boje — zelo boje — nastopov dr. Tume. Ampak mi jim zaradi tega ne moremo pomagati. Do narodnjakov nimamo in tudi ne bomo imeli nikdar nobenega usmiljenja. Čim prej jih hudič vzame tem bolje bo za narod. Ampak da si upa kaj takega zahtevati od dr. Tume on — Mandič — ki ustanavlja sedaj svoje nerodne delavske organizacije, ki so sovražnice delavstva, izgleda nekam smešno. Po njegovem mnenju dela tedaj dr. Tuma med narodnjakariji nemir kadar pride v Trst na shod lastne stranke. Drugače se je dr. Mandič razlikoval od drugih z eno trditvijo. Priznal je namreč brezpozorno lepe ideje socialne demokracije. Seveda je takoj dodal, da so neizvedljive. To je toliko kakor da bi bil rekel, da je načelno za socialno demokracijo, ampak da noče biti iz taktičnih razlogov socialni demokrat. "Ideje so previsoke, da bi se dale med priprostim slovenskim ljudstvom uveljaviti". Mi sicer priznamo, da so socialistične ideje za neukega slovenskega delavca kakor žolibog — tudi za večino slov. akademikov, težavno razumljive in prevzvišene. Apak lump je vsakdo, ki je spoznal resnico in je noče tolmачiti ljudstvu. Če imam na razpolago zdravilo, o katerem sem prepričan, da zamore bolniku vrniti zdravje, ponudim, — celo vsilim — bolniku to zdravilo in ne bom iskal drugih zdravil. To je naše geslo. In tako delajo pošteni ljudje. Kdor dela drugače ni pošten in mi ne bomo nikdar smatrali za poštenjaka nobenega, ki dela proti svojemu prepričanju. Ampak dr. Mandič se je na omenjenem shodu tudi posluževal proti dr. Tumi nedopustnega zavratnega sredstva.

Svojim potrpežljivim poslušalcem je citiral iztrgane stavke iz brošure, ki jo je napisal dr. Tuma o "jugoslovanski ideji in slovincih", da bi z njimi dokazal, kako je dr. Tuma v enem letu menjal svoje prepričanje. Da je bilo to od Mandiča perfidno, je samo ob sebi razumljivo. Narodni politiki in žurnalisti sploh slede vsi šoli Malovrha in Gabrščka. Vsako sredstvo jim je dobro, kadar morajo varovati svoje politično stališče.

V brošuri dr. Tume stoji zapisano: "Danes mora biti za vsakega, sociološko izobraženega človeka sklenjena stvar, da je socialno-demokratska stranka velika, realna, svetovna stranka, ki se mora vedno

močnejše razvijati. Danes morajo računati s socialnodemokratsko stranko vse svetovne države in vidno in brzo se demokratizirajo tu najkonzervativnejše stranke same. *Priznavanje socialnodemokratske stranke močnim faktorjem mora biti torej del jugoslovanske ideje*".

Iz tega bi bilo dovolj jasno, da sodr. Tuma ni menjal svoje ideje v enem letu. Sodr. Tuma je pač kritiziral taktiko naše stranke. To je pač vse nekaj drugega nego nasprotovati ideji. Da je kritiziral taktiko, ni naredil s tem nič slabega. Njegov namen je bil brezdvomno že takrat koristiti naši stranki in ideji. V kolikor je to dosegel, je pa notranje vprašanje naše stranke. — Rečemo samo to, da njegova kritika ni bila brezplodna. Mandič je pa premaknil in v tem tiči ravno perfidnost, stališče dr. Tume napram delavcu in poljedelcu. To svoje stališče je pa sodr. Tuma izrecno povedal na 28. str. svoje brošure. Trdil je namreč, da imamo demokratsko osnovo v najširšem pomenu, ki se da razdeliti na dva sloja: *na delavski sloj po mestih in na poljedelski sloj, ki trori pretežno večino*. Za delavski sloj po mestih je zahteval priznanje socialnodemokratske stranke, kot del jugoslovanske ideje. To je tiskano v brošuri na isti strani z razprtimi črkami. Za poljedelski sloj, malega posestnika, ki danes predstavlja slovensko maso, je pa zahteval strogo politično demokratsko in gospodarsko-zadružno organizacijo. Mandiča bi namreč pozvali naj čita članek, ki je izšel v nekoliko zadnjih št. našega lista „Agrarna stranka, socialna demokracija in zadružništvo“. Tam je enaka ideja kakor v brošuri. Tam pravi dr. Tuma, da je skupni sovražnik poljedelskega in delavskega sloja kapital; boj proti temu je skupni cilj cellega slovenskega naroda. Ako je dr. Mandič čital strani 28. in 29. brošure dr. Tume in ima sedaj pogum očitati dr. Tumi, da menjava svoje prepričanje, potem moramo povedati Mandiču da je *duševni slabič*, ki ni razumel jasnih besed dr. Tume ali je pa vedno *podlo* zavijal njegove besede. Toliko v pojasnilo in v sramoto dr. Mandiču, ter v zabavo njegovim pristašem.

Zakaj je pa stopil dr. Tuma v soc. dem. stranko objavimo odgovor dr. Tume neki osebi, ki mu je stavila slično vprašanje. Odgovoril je: Stopil sem v socialno demokracijo zato: 1.) Slovensko ljudstvo je treba iztrgati iz rok klerikalizma, ki predstavlja duševno zaostalost in nazadnjaštvo; 2.) boriti se je proti še bolj zaostalemu narodnjaštvu, ki je z nastopom Narodne delavske organizacije jelo sejati razpor med naš proletarijat, slovensko delavstvo zavedlo v krumirstvo in tako jelo zastrupljati pravo demokratsko, edino realno politično stremljenje med Slovenci. In zadnji motiv, da sem stopil v stranko, je ravno ustanovitev Narodne delavske organizacije, ker je to politični zločin nad slovensko ljudsko maso.

Dr. Mandiču pa častitamo.

Strah pred socialno demokracijo je pri naših narodnjakarijih priznava opravičen. Toda, da bi na možgane goriškega obnarodnjaka in njegove pristaše tako slabo uplival, nismo nikdar verjeli. Zgubili so popolnoma vsako resnost in v svojem boju zoper socialno demokracijo so pa naravnost otročje smešni, zoperno nerodni in neumno hudobni. In vse to vsled strahu pred nastopajočo socialno demokracijo.

V svoji 145. št. je priobčila „Soča“ članek v katerem je denuncirala srednješolske dijake, da pohajajo poslušati socialistična predavanja dr. Tume in dr. Dermote. Tega „Soči“ ne zamerimo. Take špijonaže smo že vajeni iz tržaške „Edinosti“ in drugih čednejših slovenskih listov. Denuncijanstvo je že staro sredstvo slov. narodnjakarjev zoper pristaše socialne demokracije. Koristili si niso s tem seveda ničesar, le osramotili so se. Socialistična ideja je pa vseeno napredovala in se širila med ljudstvom, kajti kdor je socialni demokrat, ta se ne boji ne denuncijanstva ne nobenih drugih sredstev s katerimi se bojujejo proti njemu njegovi sovražniki. Ogromno število naših sodrugov, ki so žrtvovali vse, kar jim je bilo najdražje raje nego bi se bili udali narodnjaško meščanskemu nasilstvu nam je jasen dokaz poguma s katerim nastopajo naši sodrugi v dosego najvišjega cilja, v dosego socializma. V tistem članku je pa „Soča“ stokala, da je že več akademikov pristopilo naši stranki, ki ne bodo morali delati za narod itd. ter bodo morali delati pod absolutizmom dr. Tume in ne bodo prišli nikdar do najvišjih šarž v socialdemokratskem vodstvu. Uredniki „Soče“ so res mislili da so naši akademiki tako naivni kakor njihovi pristaši. Toda kak utis je

naredil na akademike rečeni članek naj nam bo v dokaz sledeče

Odprto pismo goriškim rodoljubom!

ki so ga nam poslali goriški socialistični akademiki:

Vse koze beketajo, tudi koza s solncem (caprašole). V glasilu preoblečenega kapucina, se oglašajo pridigar sv. narodnega misijona. To so vam tiči, ti rodoljubi! Po dnevu delajo v narodnih podjetjih gšefte, zvečer pa uganjajo politiko v kavarni „Central“.

„Tujec, če prideš v Gorico, vedi, da smo vsi v „Centralu“, ker tako veli domovine ukaz.

Klobaso, dolgo pol metra, vihti rodoljub nad glavami Tume, Dermote, dijakov in kandidatini. Ti poslednji niso zagrešili nič drugega, kot da so hodili poslušati znanstvena predavanja. Seveda se vleče skozi vsa ta predavanja „O aneksiji Herceg. Bosne“, „O ženski emancipaciji“, „O vesti“ rudeča nit socializma!? Učeca mladina posluša kaj tistega, ki kaj ve in kaj zna. Rodoljubne govore se lahko posluša ob svečanih prilikah, tako n. pr. ako leži iz narodnih ozirov vse pijano pod mizo, ako se zaploska oziroma zakrohota na komando pri besedah „klerikalci, vlada, Gregorčič, norišnica, Štrekljevo seno, Fonova pošta v Pevni itd.“ — Saj je že tako, da se od vsega govora iz ust narodnjaškega govornika drugače nič ne razume.

Kaj ste vse napravili za narod?

Kje je vaše delo za ljudstvo? Mogoče koncerti pri „Jelenu“, gostovanje ljubljanskih igralcev, veselica v Velodromu? — Odkar se je zabiekliralo v glavi „Soče“: „Boj kotiramo lahe“, se je morda povzdignila slovenska trgovina v Gorici? Znabiti s Cociancigevo in Gorianovo reklamo v „Sochi“.

Poglejmo brezdomovinske klerikalce! Šolski dom, Gregorčičev dom, Mali dom, Slovensko sirotišče, otroški vrtec, predavanja vsaki teden itd. Napadate Gregorčiča, rodoljubne reve! Ako daste eno krono za Dijaško kuhinjo, se vam že pojejo slavo-spevi. Ubogí pregovor ki pravi, naj ne ve levica, kar da desnica. Se razumemo?... Akademiki.

Na smešno izivanje je treba pač veselo odgovoriti. In to so naredili naši akademiki.

Najnovejši agrarec. Te dni so bili v agrarni stranki na Goriškem burni prizori. Dr. Franko je hotel vse izvrševalni odbor postaviti na glavo. In zakaj? Dobil je pismo od Andreja Slovana, v katerem ta piše, da je obupal nad sedanostjo in bodočnostjo napredne stranke na Goriškem. Dvomil da je že dolgo, kam in kako bi krenil; zadnje volitve na Kranjskem so mu pa dale tak sunek, da se je zasukal k agrarcem. Zahteval je torej, da naj bi bil sprejet v agrarno stranko. Svojo zahtevo je utemeljeval tako-le: da je agrarec, sledi iz tega, ker je dober molžar; predno je postal dober molžar, se je moral molže učiti; naučil se je pa pri dveh kravah, ki jako dobro molzeta — pri trgovsko-obrtni drugi in pri ljudski posojilnici. Ti dve kravi sta sedaj njegovi in mu dajeta obilo mleka. Vsega mleka niti ne porabi in ne razpeča, zato dela iz ostankov maslo. In tega producira silno veliko; toliko, da ga še celo na glavi nosi in da se mora vsled tega jako solnce bati; zato tudi vedno plačuje maše za deževno vreme. — Dr. Franku je bila ta argumentacija všeč; vendar pa je bil njegov predlog, naj se spozna najnovejšega molžarja in maslarja za agrarca, odklonjen enoglasno. Kdo se ga bo zdaj usmilil? Odgovor: liberalna stranka na Goriškem. En molžar in maslar več — koga to briga!?

V Renčah je narodni krumir Jaklič dne 13. dec. imel shod, na katerem je oblastno govoril o vsem možnem. Povedal je tudi, da je s Kranjskega doma, in da na Kranjskem delavci zato niso organizovani, ker so *šnopsarji*. Resnica je, da na Kranjskem drugih delavskih organizacij ni, nego soc. demokratske; Jaklič to ve: utegne torej tudi vedeti, kakšne delavce je zadel s svojim očitanjem, da so šnopsarji. Ali ne pred vsem tistih, katere hoče združiti pod firmo N. D. O.? Nam se tako zdi, da si šnopsarji in stavkokazi prav dobro delajo družbo...

Najnovejša parola, ki jo je dr. Krek dal klerikalni stranki zoper socialno demokracijo, je jako jezuitska in hinavska. Dra. Kreka ni vredna! Trdi, da soc. dem. zavlačuje, da se ne uzakoni vladna predloga o zavarovanju. Tega pa ne pove zavijač, da bi te predloge ravno vsled nasprotja kršč. socialcev in drugih klerikalcev vlada še dolgo. ne bila predložila, da je

niso prisilili socialni demokratje. Zamolči tudi, da ta predloga obsega marsikatero podrobnost, ki jo odstraniti bi bilo naravnost koristno za delavstvo. In soc. dem. poslanci samo to hočejo, da *izboljšajo* predlogo zakona za zavarovanje, dokler in kadar je še čas. To dolžnost so prevzeli, ko so bili izvoljeni. Slabi zastopniki delavskega ljudstva bi bili, če bi pustili veljati tisto, kar je na vladni predlogi pokvaril klerikalec Gessmann! Sicer pa bi radi vedeli, kako bi dr. Krek to predlogo takoj mogel izpremeniti v zakon! Takih obširnih zakonov niso sklepali še nikjer na slepo in čez noč, pa jih tudi v Avstriji ni mogoče! Sicer pa kako se strinja z dr. Krekovim obrekovanjem dejstvo, da je „Slovenec“ pred kratkim pozival pristaše S. D. S., naj izražajo svoje želje z ozirom na spremembe vladne predloge, katera obsega baje take točke, ki so z njimi kmetje nezadovoljni?!... Hinavščina!

Stavka premogarjev v Zagorju ob Savi na kranjskem. 23. decembra. Danes zjutraj ob 6. so stopili premogarji v stavko, ker jim centralno vodstvo ni hotelo ugoditi, da bi izenirja Pietscha odstranilo radi različnih šikan.

OKRAJNA ORGANIZCIJA
JUGOSLOVANSKE SOC. DEMOKRATIČNE STRANKE V TRSTU
vabi vse sodruge, prijatelje in somišljenike na

VELIK SILVESTROV VEČER

ki ga priredi
dne 31. decembra 1908 ob 1/2 9 uri zvečer
v obeh dvorinah

„Delavskega doma“ v ulici Boschetto št. 5.

PROGRAM:

1. „Delavski pozdrav“, poje moški zbor.
2. „Bob iz Kranja“, šaljiva igra v 1 dejanju.
3. „Pesem o delu“, poje moški zbor.
4. „Šaljivi kljukeci“, samospev.
5. „Ena se mora omožiti“, veseloigra v 1 dejanju.
6. „Rdeči prapor“, poje moški zbor.
7. „Humoreska“, solospev.
8. „Oblaku“, dvospev.
9. „Marseljeza“, poje moški zbor.

O polnoči: Pozdrav novega leta.

Nato velika tombola s krasnimi darili, šaljiva pošta, ples v kamniti dvorani s sodelovanjem „modernih sodnikov“ in prosta zabava.

Vstopnina 50 vin. Otroci so vstopnine prosti.

Za mnogobrojen obisk se priporoča

VESELIČNI ODBOR.

GLEDALIŠČE

Pretečeno nedeljo se je ponovilo veseligo „Vražja misel“. Ako se je hotelo predstavljati „Vražjo misel“, in presaditi revico — tujko na naša domača tla, bi se moralo igro lokalizirati, ne samo po imenih krajev in oseb, ampak tudi — duševno, kar je seveda igralčeva dolžnost, ki mu je prva naloga, da pozna kri junaka, ki ga hoče predstavljati.

Gosp. Viktor (Slun), je imel skoro največ težkoč poglobiti se v svojo komplicirano vlogo in je premetenega medicince v nekaterih prizorih izborni pogodil, a mnogokrat zopet pretiraval: nervozni glazbeni vodja se ne meče kar tako skozi vrata! Na odru se predstavlja življenje, ne pa take neumestnosti, ki niso dovoljene tudi ne v burki! Jako dober sodrug mu je bil gosp. Veble (Vrana), dasi se lahko kar se tiče pretiravanja podasta z gosp. Viktorjem roko. Nervoznega, glasbenega vodja je igral gosp. Rajner, ki se je očitvidno potrudil, da se zamisli v svojo vlogo, in je to tudi izborni obvladal. Najboljša je bila seveda gospica Janova, ki se je znala poglobiti v svojo subreto tako — kot je možno le umetnici. Gosp. Verovšek je imel nehvaležno vlogo, a je vendar mnogokrat pomagal z malenkostno gesto, da se je zakrila zadrega drugih.

Gosp. Bratina (Moček) pa je prav „po svoje“ razumeval na vse načine premetenega dolžnika, ki vendar ne more biti tako proketo dolgočasen, da, skoro len! Sicer pa se mu vidi, da bi nam lahko podal kaj boljšega, kakor tudi gosp. Potrato, ki preveč deklamira. Gospica Mekindova je bila ljubka morda najbolj simpatični pojav, in pokazala nam je, da se lahko tudi iz malega vstvari veliko. Gospa Danilova ni imela nikakih težav, ker pogoditi njej takole ljubosumno in skrbno soprogo, je malenkost! Gosp. Boleslavski, Pucelj, Železnikova, Hvalova i. dr. so igrali vsak po svoji moči, splošno ugodno; gosp. Boleslavski v zadnjem dejanju mnogo bolje ko v prvem.

Repriza je bila torej mnogo slabša od premiere!

Priporočati pa je še intendanci, da prihodnje odstrani tiste nepotrebne obzorce, ki se med igro tako očito pojavljajo izza kulis, kar gotovo moti, kakor igralca tako tudi gledalca, ki gotovo ni nobeden tako željen videti tistih, ki prodajajo svojo nepoklicano sitnost za kulisami!

J. Premk.

DOPISI.

GORIŠKO.

Gorica. Tukajšna krajna organizacija je priredila v soboto 19. t. m. predavanje za mladino: dualizem in monizem. Predaval je sodrug dr. Henrik Tuma. Ker je predmet namenjen za učeče se kroge in se bo predavanje nadaljevalo tekom cele zime, poročamo o vsebini predavanj pozneje, ali pa se izda o njih posebna brošura.

V nedeljo 20. t. m. je imela krajna organizacija zaupen shod na katerem so se sklenili nekateri važni sklepi. Vsled ovađstva slovenskega liberalnega časopisja potrebuje stranka neobhodno društvo, ki ima pravico prirediti predavanja. Ker pa krajna organizacija ni vpisana kot društvo v zmislu zakona iz leta 1867, se mora ustanoviti v to svrhu izobraževalno društvo, dasi je deželna konferenca priporočala ustanavljanje podružnic Ljudskega odra. Za predležeči slučaj to nima pomena, ker gre samo za to, da se dobi sredstvo, da se prirejajo javna predavanja.

Po daljši razpravi o raznih stvareh se je sklenilo da prevzame goriška krajna organizacija z novim letom v kolportažo 100 iztisov „Delavskega Lista“.

Solkan. Naša krajna organizacija je sklicala na nedeljo, 20. decembra javen shod s predavanjem sodruga dr. Henrika Tuma: Narod in narodnost.

Predvsem je govornik pojasnil narodnostni program socialnodemokratske stranke, ki ima med vsemi slovenskimi strankami glede narodnostnega vprašanja edino določeno stališče. Narodnost je razložil kot združbo ljudi, vezana po enem jeziku in eni kulturi, ki se te skupne vezi tudi zaveda. Ker imamo Slovenci lepo razvijajočo se literaturo in tudi zavest skupne kulture, tvorimo Slovenci brez drugega narodnost. Narod pa je po sedaj priznanih socioloških načelih ona skupina ljudi, ki ima svoj skupni ekonomični in politični interes in ki je navadno vezana po enem teritoriju, na katerem prebiva. Glavni znak pa je skupen političen cilj t. j. stremljenje po politični združbi in samoupravi. Ako se s tega stališča Slovence hoče smatrati za narod, se to ne more drugače nego s trenutkom, ko se celo slovensko ljudstvo zaveda skupnega političnega stremljenja in cilja. In to se je zgodilo šele z nastopom socialnodemokratske stranke z jasnim njenim narodnostnim in političnim programom. Do nedavna se je političnega dela deležila le slovenska inteligenca, ta pa je bila razdeljena po 6 kronovinah in se ni nikdar združila v skupno stremljenje po enem cilju, ampak je zgubljala svoje moči v medsebojnih strankarskih bojih brez pozitivnih načel. Zaradi tega se stremljenje dosedaj v politiki merodajne politične inteligence niti ne more zvati narodno stremljenje, in dejansko se tudi za dosego samouprave in dosego skupnosti ni ničesar resnega od te strani storilo. Tudi klerikalna stranka ima svojo organizacijo ločeno po posameznih kronovinah in tudi ona se utaplja v dozdevnem boju za vero, tako da smemo brez drugega imenovati edino predstaviteljico narodne ideje med Slovenci socialnodemokratsko stranko. Poročevalec je posebno poudarjal stremljenje socialnodemokratske stranke ne le po narodnosti, ampak po splošni avtonomiji, ker šele s tem dobi narodna politična zavest svoje pravo jedro. Da ima edino socialnodemokratski program pravo vsebino, dokazuje tudi dejstvo, da sta obedve ostali slovenski stranki, klerikalna in liberalno-napredna, vzeli svoj program v bistvu iz programa socialnodemokratske stranke, četudi ne slovenske, pa vsaj svetovne socialnodemokratske stranke. Dr. Krek kot pravi voditelj krščanskosocialne stranke na Kranjskem je na nedeljskem shodu dne 13. decembra t. l., ko je zavzemal stališče proti socialni demokraciji, rekel: »Sprejemamo ves program socialnodemokratske stranke v socialnem in ekonomičnem vprašanju in ga odobrujemo glede razrednega boja. Kakor je kapitalizem svetoven, tako mora biti tudi organizacija delavskih razredov svetovna. Le v enem se ne strinjamo s socialnimi demokrati,

da oni ne priznavajo vere za temelj vsakega političnega in gospodarskega dela». Kakor po eni strani predstavitelj klerikalizma priznava, da je ona stranka, ki je med Slovenci najbolj razširjena, prevzela ves ekonomični program od socialne demokracije, tako po drugi strani liberalna stranka zagovarja kapitalizem v mali in veliki obliki, torej se postavlja v razrednem in socialnem boju proti socialni demokraciji, zato je pa vzela v svoj program temeljno točko glede vere, t. j. »vera je privatna stvar, vzgoja je državna naloga». Ako sta obe slovenski stranki sprejeli vsaka od ene strani del programa socialnodemokratske stranke, se sodi, da je upravičen edinole program socialnodemokratske stranke. Samo uspeh klerikalne stranke tiči v tem, da je razumela v bistvu socialno in ekonomično življenje slovenskega kmeta, dočim liberalna stranka tega ni storila in je izgubila vsak vpliv.

Poročevalec se je obenem taknil dogodkov zadnjega tedna, posebno volitev v zavarovalnico proti nezgodam. Opozoril je, kakšvindel se je uganjal z delavci, ki niso organizirani, in eden najlepših vzgledov so volitve dne 16. t. m. Vpisanih je preko 7000 volilcev-delavcev. Od teh jih je glasovalo 5000 in le 2300 glasov so dobile meščanske stranke, slovenske, nemške in italijanske proti 1850 glasovom socialnodemokratske stranke. Volilna komisija je torej še od oddanih glasov uničila skoro 1000. Kake glasove pa se je uničilo, kaže eklatanten slučaj v Podgori. Namesto da bi fabrikant dal na znanje delavcem, da se vrši volitev, in da bi jim izročil volilne listke, podpisane že po njem, da bi pozval delavce, naj izvolijo zaupnika ki bi sodepisal in poslal listke na volilno komisijo, je fabrikant v Podgori v papirnici, ki ima 741 glasov, sam brez znanja delavcev izbral zaupnika in kandidata in sam odposlal volilne listke komisiji. Šele v nedeljo, 13. t. m. so bili delavci poučeni, zakaj gre in kako se jih hoče varati. V pondeljek so šli vprašati, kaj je z volitvami in dobili so odgovor, je fabrikant sam napravil vse, *kakor je že viden 20 let*. Delavstvo je nato protestiralo proti takemu postopanju in zato je morala volilna komisija razveljaviti dotične listke. Poročevalec je pozval delavce, naj se oglašijo, če je komu znano, kako so se vršile volitve v Solkanu isti švindel kakor v Podgori vsled terorizma delodajalcev in Mizerske zadruge. Navzoči delavci so enoglasno priznavali, da niti ne vedo, kako so se volitve vršile, ter konstatirali tako zlorabo solkanskih delodajalcev.

Sodrugi Zavrtanek se je nato oglasil ter je pojasnil, da so v Solkanu tudi mojstri, ki ne plačujejo iz svojega ene tretjine prispevka za bolniško blagajno, ki pripada po zakonu na vsakega, temveč da zaračunajo to v mezdo. Poročevalec je pojasnil, da je tako postopanje prestopok ali hudodelstvo goljufije in so delavci upravičeni zahtevati povračilo. Obenem pa taka zahteva ne zastara, ter imajo delavci in tudi njih dediči pravico, zahtevati povračilo nezakonito odtegnjenih zneskov. Poročevalec je zato pozival delodajalce, naj se nikar ne postavljajo v nevarnost, da bi se jih tožilo na vrnitev zneskov in da bi prišli v zapor radi nečastnega dejanja.

Po javnem shodu je sledil zaupni shod, na katerem se je določilo, da prevzame solkanska organizacija Delavskega Lista 100 eksemplarjev v kolportažo od novega leta naprej, da se bo pa skušalo to število zvišati, ker je v Solkanu okoli 500 delavcev in bi se oddalo v Solkanu lahko 200 do 300 eksemplarjev, ker se zanimajo za list tudi delodajalci in se bi dal razširiti tudi med solkanskimi posestniki, ki so po večini mali posestniki.

Po shodu so zapeli delavci delavsko himno, kar je veselo znamenje, da se začenja med delavci tudi buditi duševno življenje.

Shod je bil jako dobro obiskan, le pripomniti je, da se morajo Solkanci odvaditi, prihajati na vsako prireditev vsaj eno uro prepozno, zlasti pripadniki socialnodemokratske stranke bi morali pokazati, da držé disciplino, ki je pogoj vsaki organizaciji.

Podgora. Javen ljudski shod se vrši pri nas v soboto dne 26. t. m. ob 3. uri popoldne v prostorih Štefana Bregant. Govorila bosta sodr. dr. Tuma v slovenskem in sodr. Milost v italijanskem jeziku. Dnevni red: a.) delavska zavarovalnica zoper nezgode; b.) organizacija.

Miren. Tuk krajna organizacija sklicuje zaupen shod dne 28. t. m. ob treh popoldne v prostorih Mihe Faganelja. Glavni predmet: kolportaza Delavskega Lista.

Dobravlje. V pondeljek 21. t. m. popoldne se je vršil pri nas zaupen shod

radi kolportaze „Delavskega Lista“ ter je ondotna krajna organizacija sklenila, da prevzame z novim letom za kraje Skrilje, Sv. Tomaž, Križ, Cesta, Žabljice, Kamnje, Vrtovin, Lokavec in Brje 100 iztisov „Delavskega Lista“ v kolportazo.

Ondotna kmečka-delavska zadruga je imela v nekoliko mesecev obstanka 64.000 kron prometa, šteje 150 zadržnikov s 2500 kron deleži. V kratkem se ustanovi še zidarska zadruga.

Sovodnje. Naša krajna organizacija je imela v nedeljo javen shod, na katerem je predaval sodrug dr. Anton Dermota o istem predmetu, kakor v Solkanu dr. H. Tuma t. j. o narodu in narodnosti.

Otalež. Javen ljudski shod se vrši pri nas v nedeljo dne 27. t. m. ob 2½ uri popoldne pri Fr. Vogriču na Travniku. Predaval bo dr. Tuma o predmetu: „Kmet, napredek in socializem“. Sodruga in somišljenike vabimo da se udeležijo tega shoda v velikem številu.

Nabrežina. Razmere klesarskih delavcev*). V nedeljo dne 13. t. m. so se zbrali nabrežinski klesarski delavci v velikem številu na shod na katerem so razpravljali o svojem gmotnem položaju, o potrebi organizacije, o sedanjem delavnem urniku in ceniku. O dnevnem redu je govoril sodr. Josip Marica obširno in tako da smatramo za potrebno objaviti njegov govor v celoti.

«Dne 29. novembra 1904. so naši delodajalci izdali cenik dela, ki je imel veljati do leta 1909. Zavezali so se dati vsakemu delavcu knjižnico s cenikom ter vpisati vsakemu izvršeno delo. Mnogo je delodajalcev, ki se po tem niso ravnali. V več delavnicah se ni razdelilo med delavce omenjene knjižnice. Polovica delavcev je danes brez nje. Ponekod se dela brez urnika, dela se celo ob času počitka. Delavnice so popolnoma nesnažne in marsikatera nima niti potrebnega orodja. Dela se, ne da bi se prej vedelo ceno od kosa, ki se ga ima narediti. Ne razločuje se dela pri trdem in mehkem kamnu. Delo pri trdem kamnu bi moralo biti plačeno po 20 vin. več na meter. V bolniško blagajno se ponekod plačuje mesto 196 K celo po dve in več kron na teden. Delavci se prisili da pijó, jedó in spe v lokalih delodajalcev, kjer se delavce izkorišča in slepari na najostudnejši način. Več imamo takih delodajalcev, katerim nesó gostilne, v katere so delavci prisiljeni zahajati, toliko dobička, da jim je s tem dobičkom mogoče pokrivati zgube, ki jih imajo ti delodajalci pri obrtu vsled konkurence, ki jo vrše poštenjšim obrtnikom. V teh krčmah se delavci korumpirajo. Delavcem, se dovoljuje da praznujejo tudi v pondeljek, torek in celo sredo, seveda pod pogojem da zapravi delavce največji del dobička v krčmi delodajalca. Po pravilih je prepovedano praznovanje delavnih dni naravnost s kaznijo ene krone. Na tak način se sili delavce v pijančevanje in zapravljanje. In morda se prav ti delodajalci ne bodo sramovali, ob priliki ko bodo delavci zahtevali zboljšanje plač, priporočati delavcem, da ni treba da denar zapravljajo po krčmah, da naj hranijo, naj bodo skromni itd. Delavci delajo po celih 14 dni, ne da bi vedeli kaj bodo zaslužili, koliko denarja bodo dobili. V nekaterih delavnicah se je pripetilo, da so delavci delali po 3, 4, 5 celo 6 tednov ne da bi dobili plačo. Prisili se jih delati na prvega maja itd. Takim razmeram se seveda ne smemo čuditi. Delavstvo ni organizirano in delodajalci si dovoljujejo izkoriščati delavce tako kakor se jim zljubi. Dobro vedo, da delavci niso organizirani in da si ne upajo nastopiti energično zoper take nečloveške razmere. In ako že sedaj delajo tako, kaj bo šele potem ko preteče rok, do katerega je veljaven tarif iz leta 1904? Konkurenca med delodajalci nima več meje in ne bo nehala, dokler se delavci ne bodo združili v močno organizacijo, prisilili tako tudi delodajalce da se organizirajo in prenehajo konkurenčni boj, ki jih mora končno, ako se bo tako nadaljeval, dovesti do popolnega poloma. Kadar so bili delavci med seboj organizirani so bili organizirani med seboj tudi delodajalci in takrat ni bilo konkurence. Takoj, ko so delavci zanemarili svojo organizacijo, so se tudi delodajalci razšli in pričel je konkurenčni boj. Pri zadnji stavki so delodajalci povišali

*) Sodrugu Marici moramo samo čestitati nad njegovim govorom in v katerem je na krasen način raztolmačil sedanje in — kakor bodo čitateli iz bodočih št. razvideli — tudi nekdane gmotne in socialne razmere delavstva. Ni samo nabrežinski delavcem, ampak vsem našim čitateljem priporočamo, da sledi pazno temu govoru našega Marice, kajti iz njega je samo razvidno, da so bili delodajalci tisti, ki so spravili Nabrežino skoraj popolnoma ob obrt.

cene na 17 K □ m. Danes delajo po 11 K in 20 vin. □ m. Velika konkurenca med delodajalci bo spravila v Nabrežino prav gotovo mnogo dela. Delodajalci bodo delavce vedno bolj izkoriščali, ker vedno bolj bodo hrepneli po dobičku. Delavci se tedaj bodo morali organizirati. Preveliko izkoriščanje jih bo prisililo. Zopet bodo nastale stavke. Zopet bo Nabrežina zgubila delo. Imeli bomo zopet obrtno krizo in krivdo se bo, kakor po navadi, pripisovalo delavstvu. In vendar bo delavstvo prisiljeno od delodajalcev, da se bojuje zato, kar so mu delodajalci vzeli ko je požabilo na organizacijo! Dolžnost nabrežinskih delavcev vseh je tedaj, da stopijo zopet vsi v organizacijo, da učvrstijo, kakor je nekdaj bila. A takoj bo nehala sedanje izkoriščanje ker gospodarji se bodo tudi tedaj organizirali, (kakor vedno kadar imajo pred seboj močno organizirano delavstvo) prenehal bo sedanji konkurenčni boj. Ohranili bomo Nabrežini obrt ker ne bo treba, da bi se bojevali zato kar že imamo zagotovljenega v tarifu marveč le podaljšati bi bilo treba pogodbo. (Dalje prih.)

Socialna politika.

Načrt zakona za pravovarstvo pekovskih delavcev.

Socialistični poslanci so vložili v parlamentu sledeči načrt za pravovarstvo pekovskih delavcev:

«Delavni čas pekovskih delavcev, delavk in vajencev ne sme presegati 10 ur na dan. Med tem časom se mora dovoliti po šesturnem delu vsakemu delavcu eno uro počitka. Ako traja ponočno delo nad 6 ur naj se regulira delavni čas sledeče. — Kdor dela 6 ur po noči, sme vsega skupaj delati največ 10 ur; kdor dela po noči 7 ur, sme delati vsega skupaj največ 9 ur in pol; kdor dela ponoči 8 ur, sme vsega skupaj delati 9 ur. Vsak četrt ure čez šesto ali sedmo uro ponočnega dela naj se računa za celo uro dela. Ponočno delo se smatra od 9 ure zvečer pado 5 ure zjutraj. V podjetjih kjer se dela s stroji kjer je vslužbenih najmanj 10 delavcev in v navadnih podjetjih kjer je uslužbenih 15 delavcev, naj se delavce razdeli v dve četi tako, da bo ponočno delo vršila en teden eua, drugi teden pa druga četa. V po tovarniško industrijalnem vzorcu urejenih podjetjih se ne sme delati čez 8 ur na dan. Ponočno delo v takih podjetjih je dovoljeno samo vsake tri tedne.

Pripravljalno delo, kakor kvasenje, kurjava peči itd. morajo izvršiti za to navlašč nastavljeni delavci. Ta čas dela spada v zakonito določeni delavni čas.

Zenske in vajence se ne sme uporabljati pri nočnem delu; delavni čas za to ne sme presegati 8 ur na dan.

Med koncem in začetkom dnevnega delavnega časa se ne sme delati, dokler ni končanih 24 ur od kar je večerna četa začela dan prej delati.

Ob nedeljah in praznikih se delavni čas lahko podaljša za največ dve uri, toda ne z uslužbenci podjetja. Tako podaljšanje delavnega časa ne sme presegati v enem letu števila desetih dni.

Tako podaljšanje delavnega časa se mora izvršiti dogovorno z načelništvom pomočniškega zbora in obrtnimi oblastmi.

Mezda ponočnega čezurnega dela, mora biti še enkrat tako velika kakor navadna.

Delavni teden vseh uslužbencev šteje šest dni. Če ni mogoče ob nedeljah se mora dovoliti med tednom vsakemu delavcu 24 ur prostega časa. Ta čas dela naj se nadomesti z brezposelnimi delavci.

Čas brezdelja, ki nastane vsled menjave čet od nočnega na dnevno delo, ali obratno, se ne sme všteti med čas počitka.

Na božične, velikonočne in binkošne praznike mora trajati počitek najmanj 30 ur. Tega počitka se pa ne sme všteti med navadni tedenski počitek.

Predpisi § 88. a. obrtnega zakona se morajo uveljaviti v vseh pekarnah.

V vsaki pekarni se mora nahajati nalašč obešena tablica, kjer naj bo napisan delavni čas, dan počitka in čezurno delo posameznega delavca.

Za prestopke § 1—10 se kaznuje mojstra z 100—2000 K globe in z zaporom od 10 dni do 3 mesecev.

Pri ponavljanju taci prestopkov se kaznuje z ječo in ne denarno.

Družinski večer se vrši na dan novega leta v gostilni Krašna, ul. Boccaccio številka 25. ob 8. uri zvečer. Sodruga vabimo k obilni udeležbi.

Slovenci in Čehi v Trstu in na Primorskem.

Pozor!

Potrebujete srajce, spodnje hlače otroške obleke, obleke za gospice in gospe in razne druge domače obleke?

Pišite na podpisano trdko rokodelnega tkanega platnenega in volnenega blaga

78 ct. široko 25 m. stane 10 kron

» » 50 » » 20 » franko!

Trpežno Pozor! Raznobarvno!

Zahtevajte vzorce!

Marie Černá,

Ručni tkalcovna, Nový Hrádek u Nov. Města n. M., Čechy.

Gostilna „Alla Lealtà“

ANTON SALTZ

ulica delle Acque

Vina najfinejša, domača kuhinja

— Družinske zabave. —

Pozor! V novem skladišču vina in likerjev

FONDA

ul. Madonnina št. 11, se prodaja različna vina prve vrste in po najnižjih cenah.

Refosk nov . . po 56 vin. liter

Istrsko novo . . po 48 vin. liter

Istrsko staro po 48 in 56 vin. liter

Razen tega ima na razpolago še veliko zbirko belih namiznih in de-zertnih vin, likerjev, i. t. d.

Posilja franko na dom.

Vzorci na okus brezplačno.

2000 kron se da onemu, ki bi našel da je moje vino ponarejeno.

Skladišče vina in likerjev FONDA

TRST, ul. Madonnina št. 11.

PEKARNA IN SLADČIČARNA

Dominik Milanič

TRST, ul. della Guardia št. 24.

Kruh vedno svež I. vrste konfekcioniran večkrat na dan potom lastnega higijeničnega sistema.

VELIKA ZALOGA

Likerjev v steklenicah.

KAROL GERBEC

BRIVEC v ulici delle Acque št. 17.

Enotni mesečni tarif. Šterilna svetilka Long. Zbirka parfumarij in mila.

UMETNI

FOTOGRAFIČNI ATELJE

pri sv. Jakobu

ulica Rivo št. 42 (pritličje)

TRST.

Izvršuje vsako fotografično delo kakor tudi razglede posnetke, notranjost lokalov, porcelanaste, plošče za spomenika, itd. itd.

POSEBNOST

POVEČANJE VSAKATERE FOTOGRAFIJE.

Radl udobnosti P. N. naročnikov sprejema naročbe in jih izvršuje na doma ali zunaj mesta.

Skladišče

ameriških mrežic in aparatov za električno in plinovo luč

E. WÖFLER - TRST

ulica delle Acque št. 20.

Zahtevajte po vseh **Delavski List** kavarnah in gostilnah

Vpiše se

Delavske konsumne zadruge

lahko vsak dan

v združnem uradu ulica

Boschetto 5, I. nad.,

ali pa v združnih skladiščih ul. Belvedere št. 34,

ul. dell'Istria št. 10, ul. del

Salice št. 4 in ul. Acque-

dotto št. 67.

„Delavski List“

se prodaja:

V Pulju: v tobakarnah ZADNIK, ulica Promontore; BLAKA, ulica Giovia; Zanon, Campo Marzo; CAMUFO, ulica l'ircolazione del Arsenale; BENUSSI, ulica Sisiano; PETAROS, Corso Francesco Giuseppe I.

V Gorici: v tobakarnah: SCHWARZ, ul. delle Scuole, KREBEL, ul. Rabata in BAIT, ul. Camposanto. IVAN HOVANSKI ul. Corno 22.

V Podgori: v tobakarnah SKOČIR ANE in PREGARC JEREE.

Vrtojba: FABIAN FRAN. tob.

Nabrežina: v delavskih konsumnih zadugah.

Jesenice: MARIJA NOVAK, Gostilna pri Masarju.

Gabrovica: FURLAN BENEDIKT tob.

Nadalje, se prodaja v TRSTU, in v okolici v vseh važnejših tobakarnah.

FRATELLI PAGANI

TRST. Ulica Acquedotto št. 6.

Velika zbirka igrač, okraskov, parfu-marij, mila, ovratnikov, zapestnikov,

kravat, i. t. d.

13

kron samo stane popolna moška obleka edino v zalogi zgotovljenega blaga

V. DOBAUSCHEK — TRST, ul. Giosuè Carducci št. 11.

PO ZELO NIZKIH CENAH se dobi tudi raznobarvne in črne moške in deške obleke kakor tudi kostume za otroke. Dobi se tudi svršnike, kratke zimske jope, jopiče in hlače. Plave obleke za kovače in mehanikarje. Klobuke in kape, perilo in ovratnice, sploh vsakojaka moška oblačila.

Izgotavlja se obleke po naročilu. Govori se slovenski.

Gostilna „Casa del Popolo“

(Zadružna delavska gostilna)

Trst, ul. S. Lazzaro in ul. S. Caterina

Domača kuhinja vedno dobro preskrbljena.

— Cene zmerne. —

Shajališče zunanjih sodrugov.

Slovani! — Podpirajte edino — Slovani!

Slovansko knjigarno in papirnico

Josipa Gorenjca, Trst, ul. Valdirivo 40

Kmečka delavska gospodarska zadruga

v Dobravljah na Goriškem

Registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Pred kratkim ustanovljena

Na razpolago ima 10.000 hl. vina (mošta) združenih kmetov iz najboljših vinogradnih krajev, kakor: Brje, Skrilje, Dobravlje, Kamnje in drugih bližnjih vasi.

LASTNE KLETI

Priporoča se cenjenim konsumentom, zadrugam, trgovcem in gostilničarjem po Goriškem, Kranjskem Koroškem v Trstu in drugod.

Postrežba točna in prava. — Cene zmerne.

ZADRUŽNO VODSTVO.

KAVARNA UNIONE

— TRST —

Ulica Caserma

— in ulica —

Torre Bianca.

Napitnina je odpravljena.

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij

— in časnikov v vseh jezikih. —